

Inleiding

Tegenwoordig wordt ook in christelijke kring steeds vaker gevast. Zo'n 40 dagen voor Pasen krijg je van christelijke boekhandels reclame voor boeken die over die zogenaamde veertigdagentijd gaan. Men zegt:

“Een groot feest kan pas dan echt gevierd worden als er een intensieve voorbereiding aan vooraf is gegaan. De periode van de Veertigdagentijd is van oudsher een tijd van inkeer, bezinning en gebed ter voorbereiding op Pasen. In de veertigdagentijd wordt door veel mensen een periode van vasten gehouden. Dit betekent het zich geheel of gedeeltelijk onthouden van eten of drinken voor een bepaalde periode”.

De CLC (een Christelijke boekhandel) heeft op hun site ook aandacht voor het onderwerp. Diverse boeken binnen dat thema worden aangeboden. Zo ook in 2014 het boekje “40 dagen in 2014”, op een site staat:

“Eigentijdse handreiking met teksten (Bijbel, overweging, gebed) en beelden om elke dag van de Veertigdagentijd een moment van bezinning te geven op weg naar Pasen. Het boekje is aansprekend voor een groeiende groep mensen uit verschillende stromingen die invulling willen geven aan de vastentijd. Met begeleidende website waar extra informatie is te vinden, deelnemers hun ervaringen met vasten en met hun andere goede voornemens kunnen delen en gedoneerd kan worden aan goede doelen”.

Zo komen we 40 dagen kalenders en een 40 dagen app tegen, en wat al niet meer... Men heeft het dus over de veertig dagen tijd voor Pasen. Waar komt die aandacht voor het vasten vandaan? Komt vasten voor in Gods Woord en zo ja, wat is vasten? Is dit een bijbelse opdracht? En waar komt die tijd van 40 dagen vandaan?

Diverse religies

Islam

De belangrijkste vastenperiode in de islam is de negende maand van de islamitische kalender ramadan, tijdens welke gelovigen tussendageraad, dus voor de feitelijke zonsopgang, en zonsondergang niet mogen eten, drinken, kwaadspreken, roken en geslachtsgemeenschap hebben. Het beginmoment van de vastendag wordt normaal gesproken bepaald als het moment dat men in natuurlijk licht een witte draad garen van een zwarte draad garen kan onderscheiden. De maaltijd vóór het vasten wordt 'sahoor' genoemd, de maaltijd die het vasten breekt heet 'iftar'.

Buiten de verplichte periode waarin gevast moet worden (de maand ramadan), zijn er tevens dagen waarin het extra wordt aanbevolen om te vasten, zoals: Iedere maandag; iedere donderdag; de witte nachten, de 13e, 14e en 15e dag van iedere islamitische maand, als het volle maan is; in de achtste maand, de maand voorafgaand aan ramadan, de 15e; 6 dagen in de 10e maand, direct na ramadan; 9e van de 12e maand, de dag voorafgaand aan het offerfeest.

Jodendom

“De Tora is niet ascetisch gericht, maar veroordeelt wel een onbelemmerde behoefte bevrediging.

Maar één vastendag per jaar:

In de Pentateuch bestaat er maar één vastendag per jaar. Op Jom Kippoer – Grote Verzoendag – moet men “zijn ziel pijnigen” (Wajikra 16:29) en dit wordt uitgelegd als een

verplichting om te vasten. Dat dit gebod een uiting zou zijn van zelfkastijding lijkt onjuist omdat er op Jom Kippoer ook niet gewerkt mag worden (Wajikra 23:28). Vasten wordt beschouwd als een uiting van intense spijt en berouw, als uiting van een fervent gebed om vergeving en genade, en als een ritueel symbool van zelfopoffering. Alleen op de meest plechtige dag van het jaar werd een zware vastendag ingesteld. Incidenteel werd er gevast als noodmaatregel in geval van calamiteiten en rampen. De Tora vermeldt enkele eeuwen na Mosje de burgeroorlog tegen de stam Benjamin (11e eeuw v.d.g.j.), die veel onlustgevoelens veroorzaakte, wat tot uiting kwam in een vasten (Richteren 20:26). Pas in het boek Samuël wordt gesproken van een andere openbare vastendag (10de eeuw v.d.g.j., vgl. I Samuël 7:6). De grote profeten, zoals Jesaja en Jeremia (8ste en 6ste eeuw v.d.g.j.) beschouwden frequent vasten als een uiterlijkheid die voorbij kan gaan aan een intens gevoel van berouw. Vasten wordt in de Tora duidelijk beperkt tot speciale gelegenheden. Het ‘pijnigen van de ziel’ op reguliere basis is in strijd met het behoud van het leven, dat zo vaak als opdracht in de Tora verschijnt.” (citaat rabbijn Evers van: jodendom-online.nl)

Christendom

De vastentijd begint op aswoensdag en dient ter voorbereiding op het Paasfeest. Deze zogenoemde veertigdagentijd is een periode van bezinning op de feitelijke christelijke levenspraktijk door zich meer open te stellen voor het Woord en/of om solidair te zijn met hen die het moeilijk hebben. Alhoewel er zesenvieftig dagen verlopen tussen aswoensdag en Pasen (einde van de vastentijd), wordt er traditioneel niet gevast op de zes zondagen tijdens die periode, waardoor men op veertig dagen uitkomt. Binnen het protestantisme is er geen gezamenlijke kerkelijke traditie van vasten. Wel zijn er individuele protestanten die vasten in de veertig dagen voor Pasen.

De precieze inhoud van het vasten gedurende de veertigdagentijd is niet helder gedefinieerd. De RK Kerk heeft in de loop der eeuwen de regels omtrent het vasten versoepeld. Er zijn mensen die meerdere dagen achter elkaar in het geheel niet eten, terwijl anderen zich onthouden van een bepaalde luxe of gewoonte, zoals roken, televisie kijken, snoep of alcohol nuttigen. Vaak wordt geld dat zo wordt uitgespaard, bestemd voor een goed doel.

Tenach (OT) – overzicht

Het Hebreeuwse woord voor vasten is tsum צום .

Het komt voor in de volgende vindplaatsen:

Richteren 20:26

1 Samuël 7:6; 31:13

2 Samuël 1:12; 12:16, 16, 21, 22, 23

1 Koningen 21:9, 12, 27

1 Kronieken 10:12

2 Kronieken 20:3

Ezra 8:21, 23

Nehemia 1:4; 9:1

Esther 4:3, 16; 9:31

Psalm 35:13; 69:11; 109:24

Jesaja 58:3, 3, 4, 4, 5, 5, 6

Jeremia 14:12; 36:6, 9

Daniël 9:3
Joël 1:14; 2:12, 15
Jona 3:5
Zacharia 7:5, 5, 5, 8:19, 19, 19, 19

De woorden voor *vasten* betekenen eigenlijk: niet eten (en drinken).

Tenach

In de Thora komt het woord niet voor. De rabbijn verwijst naar grote verzoendag waar wordt gesproken over *verootmoedigen van de ziel*. Dat begrip wordt later wel gebruikt in parallel met het woord vasten, maar bewijst nog niet, dat er een echt vasten moest zijn op jom kippoer (Leviticus 16:29; 23:28).

In Richteren 20:26 werd gevast door de Israëlieten gevast na een hevige strijd met verlies van 18000 man tegen de stam Benjamin. Hier lijkt vasten te passen bij *rouw bedrijven*.

In 1 Samuël 7:6 wordt Israël door de filistijnen verdrukt, er was veel strijd. Ze hadden de ark van het verbond in het huis van Abinadab gezet waar Eleazar voor moest zorgen. Na 20 jaar wendde Israël zich tot Ieue, klagend, en zij vasten en beleden hun zonden. Ieue gaf verlossing, maar er ligt geen verband met het vasten.

In 1 Samuël 31:13; 1 Kronieken 10:12 Er wordt 7 dagen gevast bij de dood van Saul en zijn zonen, in combinatie met rouw (en dus dood). Ook in 2 Samuël 1:12 gaat het om rouwen en vasten om de dood van Saul en Jonathan.

Om het zoontje van David en de vrouw van Uria wordt gerouwd en gevast; het overleed na 7 dagen, daar gaat 2 Samuël 12 over.

Izebel, de vrouw van koning Achab liet een vasten uitroepen met Naboth aan het hoofd om hem via een beschuldiging om te brengen (1 Koningen 21:9, 12) en later vast koning Achab als rouw over de dood van Naboth na de woorden van Elia te hebben gehoord.

Koning Josafat roept een vasten uit, roept op om Ieue te zoeken in 2 Kronieken 20:3. Dit geeft overwinning, strijd tegen de Ammonieten, Moabieten en Meünieten. Ezra laat het volk vasten en bidden om Ieue te vragen om een veilige (rechte) weg naar Jeruzalem uit Babel en Ieue beschermt hen (8:21, 23).

Nehemia vast en bidt als hij hoort over de situatie van Jeruzalem en de ontkomen Israëlieten, in (be)rouw over de omstandigheden (1:4).

Het volk rouwde en vastte in rouwgewaden over hun zonden en ongerechtigheden in 9:1. Zij beleden hun zonden en erkenden dat Ieue trouw en zichzelf ontrouw. Dit bij de gelegenheid van de terugkeer uit de ballingschap.

In Esther 4:3, 16 bedrijft men rouw in zak en as en roept zij Mordechai en de Joden op om te vasten en bidden tot verlossing. En in 9:31 werd vasten in verband met Purim vastgelegd, tot traditie bij de Joden.

In de drie Psalmteksten gaat het om de verootmoediging van de Psalmist, die zijn ziel kwelde door (gedwongen) vasten. Dat leidt tot lichamelijke verzwakking.

Profeten: in Jesaja 58 wordt door Ieue gesproken over vasten, Hij spreekt het volk aan en zegt wat voor Hem welgevallig is. Hier wordt het niet gezien als een inzetting uit de Thora.

Ook Jeremia spreekt het woord van Ieue over vasten in 14:12, waar de ernst van de situatie van het volk duidelijk wordt.

In 36:6, 9 gaat het om een algemeen vasten dat uitgeroepen wordt voor Juda en Jeruzalem, gezien de situatie in het land. Ook gezien de omstandigheden.

Daniël, de profeet, bidt met smeekbeden, in zak en as, voor het volk, tot Ieue en belijdt de zonden van het volk en doet dat met vasten en rouw.

De communicatie met Ieue was dood! 9:3.

Joël, ook in deze profetie wordt een heilige vastentijd uitgeroepen, gelet op de geestelijke situatie. Het wordt opnieuw in verband gebracht met rouw, zak en as.

Jona. De mensen van Nineve roepen een vasten uit. Zij kenden de Thora niet. Zij hoorden de prediking van Jona, zij geloofden in God, en zij gingen vasten, als teken van rouw deden zij ook rouw-gewaden aan.

Zacharia – Ieue vraagt aan het Joodse volk of zij werkelijk voor Hem dat vasten hebben gedaan tijdens de ballingschap. Daarin ontwikkelden zij het judaïsme.

In de toekomst zullen zij eindelijk met vreugde kunnen vasten.

Griekse Schrift – overzicht

Woorden: *nèsteuo, nèstia, nèstis* → vasten

Mattheüs 4:2; 6:16, 17, 18; 9:14, 14, 15; 15:32

Marcus 2:18, 18, 19, 19, 20; 8:3

Lucas 2:37; 5:33, 34, 35; 18:12

Handelingen 10:30; 13:2, 3; 14:23; 27:9

2 Corintiërs 6:5; 11:27

In Mattheüs 4:2 vast de Heer Jezus 40 dagen. Maar wanneer je het woord vertaalt met: 'at Hij niet' geeft de betekenis. Hij at niet, gezien de omstandigheden in de wildernis. Dit is de enige keer –onder bijzondere omstandigheden- dat van Hem dit woord gebruikt wordt.

Mattheüs 6:16-18 geeft de Heer kritisch iets over het vasten, dat gebruikelijk is binnen het Jodendom, aan.

Mattheüs 9:14, 14, 15; Marcus 2:18-20; Lucas 5:33-35 de discipelen van de Heer vastten niet, maar het was feest, want zij trokken op met de Bruidegom van Israël! Geen reden

om te vasten.

Mattheüs 15:32; Marcus 8:3 zij waren al 3 dagen bij Hem, door omstandigheden niet gegeten, was zeker geen vasten in godsdienstige zin.

Lucas 2:37 de weduwe in de tempel was bezig met gebed en vasten. Ze ging er zo in op, dat zij niet aan eten toekwam.

Lucas 18:12 Door de farizeeër gebruikt om te laten zien dat hij beter is dan de tollenaar; het is een gelijkenis door de Heer verteld over de situatie binnen het Jodendom.

Handelingen 10:30 Petrus was aan het bidden en vasten en kreeg het visioen van het neergelaten laken met reine en onreine dieren, met de boodschap naar Cornelius te gaan. Ook weer een speciale gebeurtenis.

Handelingen 13:2,4; 14:23 gemeente in Antochië waar men bad en vastte toen Saulus en Barnabas erop uit gestuurd werden. Ook iets bijzonders.

Handelingen 27:9 de vastentijd

2 Corintiërs 6:5: 11:27 Paulus bevond zich in allerlei situaties van lijden en verdrukkingen. Het vasten heeft dan hoogstwaarschijnlijk meer te maken met door de ontberingen niet kunnen eten dan het in religieuze zin vasten.

Kolossenzen 2:16-23

2: ¹⁶ Laat dan niemand jullie richten inzake voedsel of drank of details van een feest of van een nieuwe maan of van sabbatten,¹⁷ die een schaduw zijn van hetgeen op het punt staat te komen. Het lichaam echter is van de Christus. ¹⁸Laat niemand als scheidsrechter tegen jullie optreden, die in nederigheid en met het ritueel van de boodschappers met wat hij heeft gezien, voor de schijn,paraderen wil, opgeblazen door zijn vleselijke denkwijze ¹⁹ en zich niet houdend aan het Hoofd, uit Wie het hele lichaam, door voedselopname en bandenonderhouden en verenigd, groeit volgens de groei van God.

²⁰ Indien jullie dan tezamen met Christus afstierven aan de grondregels van de wereld, waarom laten jullie je, als levenden in de wereld, onder inzettingen plaatsen

²¹ dat je niet zal aanraken of proeven, of zou beroeren,

²² wat alles tot bederf is doorgebruik in overeenstemming met de voorschriften en leringen van mensen?

²³ Die zijn, weliswaar een roep hebbend van wijsheid in een zelfgewild ritueel en in nederigheid en het niet sparen van het lichaam, van geen enkele waarde dan tot bevrediging van het vlees.